

UZASADNIENIE

Powód M. G. (1), po rozszerzeniu żądania powództwa pismem z 10.12.2020 r. (k. 432), domagał się zasądzenia do (...) spółki akcyjnej w R. zapłaty 150.907 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 5.11.2015 roku oraz kwoty 3.200 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 13.08.2017 roku. Podając podstawę faktyczną żądania twierdził, że prowadzi przedsiębiorstwo usługowe zajmujące się m.in. transportem drogowym towarów. 21.07.2014 r., stanowiący składnik przedsiębiorstwa (...) o numerze rejestracyjnym Z4 M. wraz z naczepą, został uszkodzony wskutek kolizji drogowej, za którą odpowiedzialność ponosił sprawca ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej przez pozwanego ubezpieczyciela. W ocenie powoda, wskutek zdarzenia powstała m.in. szkoda w postaci utraconego zysku, której część z okresu od listopada 2014 roku do listopada 2015 roku dochodzona jest pozwem. Powód utracił przychód i zysk z niezrealizowanych w tym czasie w całości zleceń przewozowych. Żądana kwota 3.200 zł jest wynagrodzeniem za sporządzenie opinii przez biegłego rewidenta, co było konieczne dla zgłoszenia żądań ubezpieczycielowi i dla dochodzenia praw pozwem.

Pozwana domagała się oddalenia powództwa podnosząc, że powód nie udowodnił wysokości utraconych dochodów. W jej ocenie, jeśli powód nie sprzedałby jednego samochodu ciężarowego i jednej naczepy oraz nie zrezygnował z samochodu zastępczego, to zachowałby możliwość realizacji zleconych transportów. Powód mógł dalej korzystać z pojazdu zastępczego i nie zwiększać rozmiarów szkody. Nie udowodnił ponadto, aby przez niespełna rok do 3 listopada 2015 roku, kiedy podpisał umowę pożyczki ze spółką akcyjną (...) podjął jakiegokolwiek kroki celem uzyskania pożyczki, kredytu, czy leasingu, co umożliwiłoby mu prowadzenie działalności gospodarczej bez przeszkód. Postawa powoda, który zaprzestał prowadzenia działalności ze względu na uszkodzenie pojazdu, nie zasługuje na aprobatę i prowadzi do przerwania związku (...) między szkodą a zdarzeniem. Powód powinien podjąć wszelkie możliwe kroki a nie odsuwać decyzję o pożyczce w czasie o prawie rok. Pozwany zakwestionował również celowość wydatków powoda na sporządzenie prywatnej opinii.

Sąd ustalił, co następuje.

1. 21 lipca 2014 roku wskutek kolizji drogowej uległy uszkodzeniu stanowiące składnik przedsiębiorstwa powoda samochód ciężarowy marki S. o numerze rejestracyjnym Z4 M. oraz naczepa o numerze rejestracyjnym (...) 50. Odpowiedzialność cywilna osoby odpowiedzialnej została ubezpieczona przez stronę pozwaną. Ciągnik nie nadawał się do dalszej eksploatacji, naprawiona naczepa została sprzedana wiosną 2015 r.

Przed kolizją powód transportował kruszywo z kopalni w S., eksploatowanej przez przedsiębiorstwo (...), do B. i miejscowości wokół, a z miejscowości W., położonej 45 km od B., transportował wapno do zlecających transport rolników lub przedsiębiorstw rolniczych w okolicach B.. Powód dysponował trzema ciągnikami z naczepą, dwa pojazdy stanowiły jego własność wskutek zakończeniu umów leasingu, trzeci, uszkodzony pojazd używał na podstawie umowy leasingu. Zatrudniał dwóch kierowców, przewozy wykonywał również sam. (dowód: zeznania powoda, k. 491 v.; zeznania świadków U. P., k. 324 v.; I. O., k. 326; A. G., k. 327)

2. Umowa o przewóz kruszywa zawarta z przedsiębiorstwem (...) miała charakter długoterminowy. Jeżeli powód dysponowałby po kolizji trzecim samochodem, to mógłby przewozić nim kruszywa z kopalni do miejsc docelowych. (dowód: zeznania świadków: U. P., k. 324 v.; I. O., k. 326; A. G., k. 327 v.)

3. Prokuratura Rejonowa w Tucholi prowadziła postępowanie przygotowawcze w sprawie kolizji drogowej (2 Ds.454/14) i z tej przyczyny ubezpieczyciel do 2016 roku kwestionował swoją odpowiedzialność co do zasady, nie czyniąc własnych ustaleń w zakresie odpowiedzialności za szkodę. (fakt przyznany).

4. W sierpniu, wrześniu i październiku 2014 roku pozwany wynajął pojazd zastępczy. Wskutek braku środków finansowych i postawy pozwanego, kwestionującego swoją odpowiedzialność i nieznajującego podstaw do pokrycia

kosztów najmu pojazdu, powód zakończył stosunek najmu z końcem października 2014 r. (dowód: zeznania świadka A. G., k. 327).

5. W okresie od listopada 2014 roku do listopada 2015 roku powód miał możliwość świadczenia usług przewozowych uszkodzonym pojazdem. 13 zleceń transportowych na przewóz wapna, których powód nie wykonał w całości, pochodziło od jego kontrahentów: (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B., Grupy (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K., A. P., P. L., M. G. (2), P. R., P. T., I. R., M. S., S. S., P. W., M. W.. (dowód: zeznania powoda, k. 491 v.; kopie zleceń transportowych, k. 178-190, zeznania świadków: U. P., k. 324 v.; I. O., k. 325 v.; A. G., k. 327; M. A., k. 328; A. L., k. 329; M. G. (2), k. 329 v.; P. R., k. 330 v.)

6. Pismem z 30.09.2015 r. powód zgłosił ubezpieczycielowi szkodę z tytułu utraconych korzyści w wysokości 215.285,40 zł. Pismo to doręczono pozwanej 13 października 2015 roku. Pismem z 2.11.2015 r. pozwany odmówił zapłaty. Pismem z 26.11.2015 roku powód uzupełnił dokumentację dla ubezpieczyciela. Pismo to doręczono pozwanej 7.12.2015 roku. Pismem z 14.12.2015 roku pozwany odmówił wypłaty odszkodowania z uwagi na nieustalenie jego odpowiedzialności. Strony prowadziły dalszą korespondencję w tej sprawie. (dowód: odpis pisma z 30.09.2015 roku, k. 20-25, potwierdzenie odbioru, k. 13, pismo z 2.11.2015 r., k. 33, pismo z 26.11.2015, k. 35, dowód doręczenia, k. 38, pismo z 14.12.2015 r., k. 39).

7. Uszkodzona naczepa została sprzedana wiosną 2015 r. za ok. 40.000 zł netto. 3 listopada 2015 roku powód zawarł umowę pożyczki z przedsiębiorstwem leasingowym, co pozwoliło kupić trzeci pojazd i zastąpić uszkodzony; na cenę zakupu powód przeznaczył także pieniądze ze sprzedaży naczepy uszkodzonej w kolizji, czwarta rata pożyczki przekraczała 40.000 zł. Powód nie dysponował środkami pieniężnymi pozwalającymi na kupno pojazdu i naczepy przed 3.11.2015 r. Poniósł koszty związane z kolizją: na najem pojazdu zastępczego, holowanie, wynagrodzenie pełnomocnika celem reprezentowania w postępowaniu likwidacyjnym oraz dochodzenia roszczeń od ubezpieczyciela, opłaty sądowe. (dowód: zeznania pozwanego M. G. (1), k. 492; odpis umowy pożyczki, k. 54-58, dokument-historia rachunku bankowego, k. 507-606; zeznania świadka A. G., k. 327).

8. W 2014 i 2015 roku przedsiębiorstwo powoda finansowane było kredytem obrotowym przy stale utrzymującym się ujemnym saldzie. (dowód: zeznania świadka A. G., k. 327, dokument-historia rachunku bankowego, k. 507-606).

9. Wyrokiem z 27.01.2016 r. Sąd Rejonowy w Koszalinie w sprawie V GC 77/15 zasądził od pozwanego (...) Company spółki akcyjnej w R., obecnie (...) Company, na rzecz powoda M. G. (1) 9.250 zł z tytułu kosztów najmu pojazdu zastępczego w okresie od 29 lipca 2011 roku do 28 października 2014 roku oraz kwotę 8.108,26 zł tytułem kosztów holowania, badania diagnostycznego i naprawy, uznając odpowiedzialność pozwanego ubezpieczyciela co do zasady za kolizję z 21.07.2014 roku. Sąd Okręgowy w Koszalinie, na skutek apelacji powoda, wyrokiem z 22.06.2016 roku w sprawie VI Ga 29/16 zmienił zaskarżony wyrok sądu rejonowego zasądzając od pozwanego na rzecz powoda 22.500 zł tytułem kosztów najmu pojazdu zastępczego. (dowód: wymieniony wyrok Sądu Rejonowego w Koszalinie, k. 625 oraz Sądu Okręgowego w Koszalinie, k. 634).

10. 9.06.2016 r. pozwany przyznał powodowi kwotę 3.400 zł tytułem odszkodowania za utracone korzyści w okresie od 21 do 31 lipca 2014 roku, czyli od dnia kolizji do dnia wynajęcia pojazdu zastępczego. (fakt przyznany)

11. Powód zlecił (...), za wynagrodzeniem 3.200 zł netto, sporządzenie opinii celem ustalenia wysokości utraconego dochodu. Z opinii wynika szkoda w wysokości 150.907 zł. (dowód: wymieniona opinia, k. 61-73).

12. Wyrokiem z 26.07.2017 roku Sąd Rejonowy w Koszalinie w sprawie V GC 535/16 zasądził od pozwanego (...) Company spółki akcyjnej w R., obecnie (...) Company, na rzecz powoda M. G. (1) 50.135,55 zł tytułem odszkodowania za zniszczenie ciągnika i naczepy przy ustaleniu tzw. szkody całkowitej. (dowód: kopia wymienionego wyroku, karta 655)

13. Pismem z 24.08.2017 r. pozwana odmówiła wypłaty odszkodowania tytułem utraconego przez powoda dochodu. (fakt przyznany)

14. 18.10.2017 r. powód wniósł do Sądu Rejonowego w Koszalinie wniosek o zawezwanie do próby ugodowej. Posiedzenie odbyło się 19 grudnia 2017 roku i nie zakończyło się zawarciem ugody (dowód: odpis wniosku z 17.10.2017 r., k. 85).

15. Dysponując trzema ciągnikami i trzema naczepami zdolność transportowa przedsiębiorstwa powoda w okresie od listopada 2014 do listopada 2015 roku wynosiłaby 20.400 ton. Zlecenia transportowe, które powód przedstawił, opiewały na 10.190 ton, zatem dysponowałby wystarczającym potencjałem transportowym i posiadałby wystarczającą zdolność transportową do obsługi przewozów wapna dla przedstawionych zleceń. (dowód: opinia biegłej sądowej E. S., k. 734).

16. Łączna wartość netto trzynastu zleceń transportowych przedstawionych przez powoda to 832.650 zł. Potencjalna produkcja transportowa netto jednego ciągnika siodłowego wraz z naczepą w odniesieniu do zleceń transportowych przedstawionych przez powoda to 277.550 zł (1/3 z 832.650 zł). Oznacza to, że uszczuplenie taboru o jeden ciągnik siodłowy wraz z naczepą może odpowiadać utraconym przechodom netto na tym poziomie w ramach realizacji zleceń przedstawionych przez powoda (dowód: opinia biegłej sądowej E. S., k. 735).

17. Z 13 zleceń transportowych przedstawionych przez powoda wartość netto sprzedanych usług transportowych to 363.707,96 zł. Jak wskazano, wartość netto zleceń (czyli potencjalny przychód powoda z realizacji transportu) to 832.650 zł. Powód nie zrealizował zatem posiadany tabor po kolizji z 21 lipca 2014 roku około 56% produkcji potencjalnej obejmującej tylko zlecenia przedstawione w sprawie (czyli wykonał przewozy około 44% wolumenu towarów wynikających z przedstawionych zleceń), a obejmujące okres od listopada 2014 roku do listopada 2015 roku, czyli z ekwiwalentem 468.942,04 zł i 5.704 ton. (dowód: opinia biegłej sądowej E. S., k. 741, prawidłowa tabela i treść, k. 752).

18. Minimalna wartość netto utraconej produkcji transportowej w wyniku niemożności korzystania z uszkodzonego pojazdu wynosi 277.550 zł. (dowód: opinia biegłej sądowej E. S., k. 741).

19. W odniesieniu do jednego ciągnika siodłowego z naczepą wartość ta pomniejszona o nieponiesione koszty zużycia paliwa, bieżącej konserwacji i napraw pojazdu, koszty wynagrodzenia kierowcy wraz z narzutami (bez uwzględnienia nieponiesionych kosztów zakupu wapna przeznaczonego do dalszej odsprzedaży, ze zleceń nie wynika, aby obejmowały koszt zakupu wapna) stanowi 155.532,71 zł. Jest to minimalny zysk powoda, który osiągnąłby, jeśli dysponowałby trzecim pojazdem w okresie od listopada 2014 roku do listopada 2015 r. Suma ta nie uwzględnia ewentualnych dochodów z umów zawieranych ustnie oraz z realizacji przewozów z kopalni (...) do B. i miejscowości wokół (dowód: opinia biegłej sądowej E. S., k. 744).

20. W przypadku kontrahenta A. B. wartość sprzedanych towarów i usług przewyższa wartość zlecenia przewozu wapna (karta 181 akt), zatem niektóre pozycje z ksiąg rachunkowych powoda odzwierciedlały wynagrodzenie za zlecenia które nie zostały przez powoda przedstawione w tej sprawie. (dowód: opinia biegłej sądowej E. S., k. 740 i 750)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

1. Zasada pełnego odszkodowania znajduje normatywny wyraz w art. 361 § 2 k.c. statuując obowiązek odszkodowawczy w zakresie dwóch postaci szkody straty (damnum emergens) i utraconych korzyści (lucrum cessans). Ustalenie szkody majątkowej następuje za pomocą metody dyferencyjnej, która polega na porównaniu stanu majątku poszkodowanego z chwili ustalania szkody ze stanem hipotetycznym, który istniałby, gdyby nie pojawiło się zdarzenie szkodzące (por. np. wyrok SN z 7.08.2003 r., IV CKN 387/01 i orzecznictwo tam cytowane). Ustalenie wysokości utraconych korzyści może być oparte jedynie na prawdopodobieństwie ich powstania na tle indywidualnej sytuacji majątkowej poszkodowanego. W procesie cywilnym sytuacja jest o tyle szczególna, że przedmiotem dowodu wyjątkowo nie jest fakt, czyli zmiana w otaczającej rzeczywistości, a prawdopodobieństwo jego zaistnienia. O wystąpieniu szkody w postaci lucrum cessans decyduje graniczący z pewnością stopień prawdopodobieństwa ich uzyskania. W wyrok Sądu Najwyższego z 18.05.2017 r. (III CSK 190/16, por. także orzecznictwo tam cytowane)

wyrażono pogląd, że o wystąpieniu szkody w postaci *lucrum cessans* decyduje wysoki, graniczący z pewnością stopień prawdopodobieństwa uzyskania określonych korzyści, gdyby nie wystąpiło zdarzenie będące przyczyną szkody. Wykazanie takiej szkody z natury rzeczy jest hipotetyczne. Nie sprzeciwia się to przyjęciu, że szkoda rzeczywiście powstała, jeżeli zostanie udowodnione tak duże prawdopodobieństwo osiągnięcia korzyści majątkowej przez poszkodowanego, że rozsądnie rzecz oceniając można stwierdzić, iż poszkodowany uzyskałby korzyść, gdyby nie wystąpiło zdarzenie, w związku z którym ten skutek był niemożliwy. Ustawodawca nie wskazał bliższych kryteriów budowaniu hipotez w tym zakresie, pozostawiając je wiedzy i doświadczeniu życiowemu sądu, stosowanym odpowiednio do okoliczności sprawy (wyrok SN z 18.10.2000 r., V CKN 111/00).

2. Ubezpieczyciel odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego ponosi odpowiedzialność w granicach odpowiedzialności cywilnej sprawcy szkody i w takich też granicach ustalane jest i wypłacane odszkodowanie (art. 436 § 1 i 2 w zw. z art. 363 § 2 w zw. z art. 361 § 2 w zw. z art. 822 § 1 k.c. i w zw. z art. 36 ust.1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych). Przewidziane art. 822 § 4 k.c. *actio directa*, roszczenie o naprawienie szkody przysługujące poszkodowanemu bezpośrednio od ubezpieczyciela, nie musi jednak odpowiadać w pełni roszczeniu poszkodowanego wobec sprawcy szkody; odrębność podstaw prawnych odpowiedzialności sprawcy szkody i ubezpieczyciela może powodować, że treść obu roszczeń nie będzie taka sama. Wnioskowi temu nie sprzeciwia się akcesoryjny charakter odpowiedzialności ubezpieczyciela, ponieważ sposób likwidacji szkody, więc realizacji *actio directa* jest wynikiem wyłącznie czynów ubezpieczyciela. Gwarancyjna odpowiedzialność ubezpieczyciela, pomimo niektórych modyfikacji, nie może być odrywana od ogólnych zasad odpowiedzialności odszkodowawczej uregulowanej w kodeksie cywilnym (por. uchwała SN (7s) z 2.09.2019 r., III CZP 99/18, wyroki SN z 20.05.2004 r., II CK 341/03, z 7.05.2009 r., IV CSK 16/09). Stanowisko odrywające we wskazanej części odpowiedzialność poszkodowanego i ubezpieczyciela harmonizuje z rozstrzygnięciami dotyczącymi zbliżonych kwestii, np. wchodzenia w skład szkody objętej odszkodowaniem z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone osobom trzecim w wypadkach komunikacyjnych kosztów najmu przez poszkodowanego pojazdu zastępczego za pojazd uszkodzony (por. cytowana uchwała SN (7s) z 2.09.2019 r., III CZP 99/18, uchwała SN (7s) z 17.11.2011 r., III CZP 5/11, uchwała SN z 15.02.2019 r., III CZP 84/18) oraz kosztów korzystania przez poszkodowanego z pomocy fachowego pełnomocnika w przedsądowym postępowaniu likwidacyjnym (uchwała SN (7s) z 13.08.2012 r., III CZP 75/11). Nienależyte spełnienie obowiązków wynikających z gwarancyjnej odpowiedzialności ubezpieczyciela może być samoistnym źródłem szkody; a skoro stanowi naruszenie art. 822 § 1 k.c. w zw. z art. 822 § 4 k.c., właściwej podstawy prawnej odpowiedzialności można poszukiwać w regulacjach odpowiedzialności za delikt z art. 415 k.c. w zw. z art. 430 k.c., czyli odpowiedzialności osoby prawnej za podwładnego (pracownika) według przyjętej w doktrynie kryterium winy bezimiennej, odrywającej się od elementu subiektywnego.

3. Ocenę materiału dowodowego należy poprzedzić ogólną uwagą dotyczącą oceny wiarygodności i mocy dowodowej dowodów i odzwierciedlenia tego procesu myślowego w uzasadnieniu wyroku sądu. Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodową każdego z dowodów, co pozwala na konstrukcję podstawy faktycznej orzeczenia sądu odpowiadającej prawdzie (art. 233 k.p.c.). Uzasadnienie wyroku sądu w warstwie faktycznej powinno obejmować ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej (art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c.), nie musi więc zawierać oceny przyczyn, z powodu których sąd uznał poszczególne dowody za wiarygodne i o odpowiedniej mocy dowodowej. Uzasadnienie tej ostatniej kwestii może być celowe, kiedy konieczne będzie wykazanie niewiarygodności dowodów przeciwnych, to znaczy przez wykazanie wiarygodności części materiału dowodowego następuje uzasadnienie niewiarygodności pozostałej części (uzasadnienie instytucjonalne). W rozpoznanej sprawie z zeznań wszystkich świadków oraz powoda wynika, że jego kontrahenci powierzyli przewóz wapna do gospodarstw rolnych przez nich prowadzonych, że umowy inkorporowano w treści zleceń przewozowych i że transport został wykonany częściowo. Z opinii biegłej sądowej E. S. wynika, co ustalono na podstawie ksiąg rachunkowych powoda, w jakim zakresie poszczególne zlecenia transportowe zostały wykonane. Nie ma przyczyn uzasadniających odmowę wiarygodności zeznań świadków i powoda, zatem biegła dysponowała wiarygodnym materiałem dowodowym.

4. Podstawą ustaleń faktycznych sądu jest wyłącznie opinia biegłej sądowej E. S., opinia poprzednio powołanego biegłego nie była odpowiednio uzasadniona i jej ocena nie ma żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Opinia biegłej sądowej E. S. jest logiczna, a sposób rozumowania nie budzi jakichkolwiek wątpliwości. Biegła ustaliła potencjalne zdolności przewozowe przedsiębiorstwa powoda, następnie wolumen i wartość przewozów wykonanych przez powoda na podstawie przedstawionych przez niego trzynastu zleceń transportowych oraz, w logicznej konsekwencji, wolumen i wartość niewykonanych przez powoda przewozów. Utrata możliwości przewozowych przez przedsiębiorstwo powoda odpowiadało wolumenowi i wartości przewozu możliwego do wykonania przez jeden pojazd wraz z naczepą. Wartość ta jest niższa, niż luka przewozowa powstała wskutek wyeliminowania jednego pojazdu, czyli różnica między wartością potencjalnych przewozów, możliwych do zrealizowania, a wartością przewozów zrealizowanych na podstawie przedstawionych przez powoda zleceń transportowych. Wysokość frachtu odpowiadająca możliwościom przewozowym jednego pojazdu wraz z naczepą wyznacza zatem poziom szkody powoda w postaci utraconych korzyści. Od tej wartości biegła odjęła koszty związane z eksploatacją tego pojazdu dochodząc ostatecznie do wniosku, że powód utracił co najmniej 155.532,71 zł zysku w okresie od listopada 2014 roku do listopada 2015 roku, przy czym suma ta nie uwzględnia ewentualnych dochodów z umów zawieranych ustnie oraz z realizacji przewozów z kopalni (...) do B. i miejscowości wokół. Jest to zatem minimalna wysokość szkoda i jej istnienie graniczy z pewnością.

5. Jedynym w zasadzie sposobem obrony pozwanego jest twierdzenie o nieistnieniu związku przyczynowego między zachowaniem powoda polegającym na zaniechaniu najmu pojazdu zastępczego albo jego nabyciem przez finansowanie zewnętrzne a szkodą w postaci utraconych korzyści. Wątpliwości w zakresie powiązania kauzalnego pozwany łączy z przyczynieniem się poszkodowanego do powstania szkody (art. 362 k.c.). Przyczynienie się poszkodowanego do powstania szkody oznacza przerwanie normalnego związku przyczynowego między zdarzeniem sprawczym a faktem, z którego wynika szkodą w jej pełnym rozmiarze. Zachowanie poszkodowanego, aby zachować relewantność dla oceny rozmiaru szkody, powinno być jedną ze współprzyczyn skutkujących szkodą i pozostawać w normalnym związku przyczynowym ze zdarzeniem sprawczym. Ocena związku przyczynowego odbywa się w warunkach wielości przyczyn, co oznacza, że rozpatrywane zachowanie poszkodowanego ma zwiększać prawdopodobieństwo wywołania skutku szkodowego.

6. Powód przyczyniłby się do powstania szkody, jeżeli nie kontynuowałby stosunku najmu pojazdu zastępczego albo nie nabyłby tego pojazdu korzystając z finansowania zewnętrznego, mając ku temu możliwości; ujmując te kwestie inaczej, jeśli zaniechałby tych działań i można byłoby przypisać jemu winę co najmniej w postaci niedbalstwa. Strony stosunku zobowiązaniowego wynikającego z odpowiedzialności gwarancyjnej ubezpieczyciela mają obowiązek współdziałania (art. 354 § 2 k.c.). W ramach tego obowiązku powinnością poszkodowanego, jako wierzyciela jest lojalne postępowanie na etapie likwidacji szkody przez ograniczanie zakresu świadczenia odszkodowawczego ubezpieczyciela. Brak podjęcia takich działań mimo, że leżały w zakresie możliwości poszkodowanego, nie może zwiększać odszkodowania należnego od ubezpieczyciela zobowiązanego do naprawienia szkody (por. m.in. wyrok SN z 3.04.2019 r., II CSK 100/18, uchwały SN z 23.06.2003 r., III CZP 32/03, z 24.08.2017 r., III CZP 20/17, wyroki SN z 25.04.2002 r., I CKN 1466/99, postanowienie SN (7s) z 24.02.2006 r., III CZP 91/05). Decyzja powoda o rezygnacji z najmu pojazdu zastępczego oczywiście zwiększa rozmiar odszkodowania, jednak wynikała z dwóch przyczyn, za które nie ponosi odpowiedzialności skutek niemożności przypisania niedbalstwa.

7. Rezygnacja powoda z najmu pojazdu zastępczego była wynikiem postawy ubezpieczyciela, który kwestionował swoją odpowiedzialność co do zasady aż do chwili wydania przez Sąd Rejonowy w Koszalinie wyroku 27.01.2016 r. w sprawie V GC 77/15, negując w ten sposób odpowiedzialność za szkodę w postaci kosztów najmu pojazdu zastępczego. Pozwana odmawiała zapłaty za czynsz najmu pojazdu zastępczego, kwestionując celowość jego kontynuacji na etapie likwidacji szkody. Powód zachował się zgodnie ze wskazówkami ubezpieczyciela w postępowaniu likwidacyjnym, a strona pozwana utrzymuje obecnie, że powód powinien kontynuować stosunek najmu pojazdu zastępczego wbrew poprzednim jej zaleceniom. Ubezpieczyciel powinien ponieść konsekwencje sposobu likwidacji szkody, w tym własnych wskazówek i zaniechania zbadania okoliczności świadczących o osobie odpowiedzialnej. Powód zachował

się zgodnie z poleceniem ubezpieczyciela, nie można zatem postawić jemu zarzutu niedbalstwa w niekontynuowaniu stosunku najmu pojazdu zastępczego.

8. Drugą z przyczyn wyłączających postawienie powodowi zarzutu niedbalstwa jest stan finansów przedsiębiorstwa powoda, do którego przyczyniła się postawa ubezpieczyciela. Z zeznań powoda wynika, że przychody przedsiębiorstwa nie pozwalały na kontynuowanie najmu pojazdu, co było rezultatem kalkulacji przychodów w stosunku do czynszu najmu pojazdu zastępczego. Kolejną przyczyną ujemnie wpływającą na stan finansów przedsiębiorstwa, uniemożliwiająca kontynuowanie stosunku najmu pojazdu zastępczego, była postawa ubezpieczyciela odmawiającego przyjęcia odpowiedzialności za szkodę. Wywołało to konieczność pokrycia kosztów holowania pojazdu, badań diagnostycznych, naprawy naczepy, wynagrodzenia pełnomocnika w postępowaniu likwidacyjnym, kosztów sądowych dochodzenia roszczeń w 2014 r. i 2015 r., wynagrodzenia pełnomocnika w postępowaniu sądowym. Sprzedaż naczepy wiosną 2015 r. na cenę około 40.000 zł pozwoliła na zawarcie umowy pożyczki z przedsiębiorstwem leasingowym; czwarta z rata przekraczała kwotę 43.000 zł (k. 57). Z historii rachunku kredytowego powoda wynika stały niedobór w latach 2014 r. i 2015 r. Wskazany materiał dowodowy i faktyczny jest podstawą do ustalenia, że powód nie miał możliwości wcześniejszego nabycia pojazdu korzystając z umowy pożyczki z wymienionym przedsiębiorstwem leasingowym. Powód udowodnił więc, że nie można postawić jemu zarzutu niedbalstwa w zakresie wynajęcia albo nabycia ciągnika siodłowego do listopada 2015 r.

Stanowi to jednocześnie podstawę dla ustalenia istnienia normalnego związku przyczynowego między zdarzeniem sprawczym, a szkodą polegającą na niemożności korzystania z pojazdu do listopada 2015 r. (art. 361 k.c.).

9. Powód udowodnił, że nie istniała możliwość wcześniejszego zawarcia umowy o finansowanie zewnętrzne celem nabycia kolejnego pojazdu, więc związek przyczynowy, a dowód przeciwny, którego istota polega na podważeniu wiarygodności dowodu głównego albo wykazaniu jego nieprawdziwości (przeciwieństwa) spoczywa na pozwanym. Nie oznacza to odwrócenia ciężaru dowodu w znaczeniu materialnoprawnym (art. 6 k.c.) w odniesieniu do związku przyczynowego, ale jest wynikiem oceny zgromadzonego materiału dowodowego. Odmienne ustalenie, więc że powód miał możliwość uzyskania finansowania zewnętrznego, ale tego zaniechał, wymaga aktywności dowodowej pozwanej. Możliwość finansowania zewnętrznego, zawarcia umowy kredytu czy leasingu na innych, niż wskazane wyżej zasadach, przed sprzedażą naczepy i przy uwzględnieniu konieczności ponoszenia przez powoda kosztów najmu pojazdu zastępczego, holowania i napraw, dochodzenia roszczeń przed sądami i w postępowaniu likwidacyjnym wymagałaby zbadania przepływów finansowych w przedsiębiorstwie powoda, ustalenia stanu finansów w połączeniu z terminami płatności należności w kontekście zachowania przez przedsiębiorstwo płynności finansowej. Innymi słowy, odpowiedź na pytanie, czy powód mógł korzystać z finansowania zewnętrznego wcześniej, niż wynika z omówionego materiału procesowego, wymaga innego materiału procesowego, którego powinna dostarczyć pozwana.

10. Powód udowodnił brak niedbalstwa i tym samym istnienie związku przyczynowego między zdarzeniem sprawczym a szkodą, na pozwanym zaś spoczywa ciężar dowodu przyczynienia się poszkodowanego; przyjęte w art. 362 k.c. zakwalifikowanie zachowania poszkodowanego jako współprzyczyny szkody nakazuje traktować je jako okoliczność działającą na korzyść ubezpieczyciela. Na nim spoczywa ciężar dowodu tego, że na powstanie albo zwiększenie rozmiaru szkody wpłynęło zdarzenie, za które odpowiadać powinien poszkodowany. Aktywność procesowa pozwanego w tym zakresie ograniczyła się do twierdzeń; pozwany nie udowodnił, że powód przyczynił się do powstania albo zwiększenia rozmiarów szkody.

11. W uchwale SN (7s) z 02.09.2019 r. (III CZP 99/18) stwierdzono, że poszkodowanemu oraz cesjonariuszowi roszczeń odszkodowawczych z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje od ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej zwrot kosztów tzw. prywatnej opinii (ekspertyzy) rzeczoznawcy, jeżeli jej sporządzenie było niezbędne do efektywnego dochodzenia odszkodowania". Zlecenie przez poszkodowanego osobie trzeciej ekspertyzy na potrzeby dochodzenia odszkodowania od ubezpieczyciela pozostaje w normalnym związku przyczynowym w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. z wypadkiem komunikacyjnym, a jej koszt wchodzi w określony w art. 361 § 2 k.c. zakres szkody objętej należnym odszkodowaniem od ubezpieczonego i tym samym od ubezpieczyciela, jeżeli w stanie faktycznym sprawy, przy uwzględnieniu

całokształtu okoliczności, zlecenie ekspertyzy, jak i jej koszt były celowe, niezbędne, konieczne, racjonalne oraz wystarczająco uzasadnione z punktu widzenia efektywnej realizacji roszczenia odszkodowawczego. Z punktu widzenia konieczności i racjonalności poniesionych wydatków niezbędne jest też uwzględnienie, czy poszkodowany prowadzi działalność gospodarczą i dysponuje wiedzą lub kadrą i sprzętem, które pozwalają bez pomocy osób trzecich ocenić rozmiar uszkodzeń pojazdów. Wymagania te powinny spełniać wydatki na ekspertyzę dotyczącą rozmiaru szkody powypadkowej, jak również na ekspertyzę zleconą w celu wykazania odpowiedzialności ubezpieczyciela, w szczególności gdy sprawca szkody lub ubezpieczyciel negują swoją odpowiedzialność, a same okoliczności wypadku komunikacyjnego wymagają profesjonalnej analizy. W rozpoznanej sprawie oszacowanie wysokości utraconych korzyści wymagała wiedzy z zakresu transportu, ekonomii, podatków, prawa pracy i powód nie mógł sam ich oszacować. Ekspertyza sporządzona przez biegłą rewident była niezbędna w postępowaniu likwidacyjnym; pozwana odmawiała zapłaty odszkodowania także po ustaleniu zasady jego odpowiedzialności. W rozpatrywanym stanie faktycznym koszt sporządzenia opinii przez biegłą rewident 3.200 zł mieści się w ramach wyznaczonych normalnym związkiem przyczynowym limitującym wysokość odszkodowania.

12. Po rozszerzeniu żądania powództwa powód dochodził kwoty 150.907 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 5.11.2015 roku oraz kwoty 3.200 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 13.08.2017 roku. Żądane odszkodowanie za utracone korzyści jest niższe, niż ustalona przez biegłą szkoda. Powód dochodzi odszkodowania za okres do listopada 2015 r., według art. 14 cytowanej ustawy o ubezpieczeniach majątkowych zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. Oczywiście termin ten nie może rozpocząć biegu przed powstaniem szkody, zatem ubezpieczyciel powinien spełnić świadczenie 30 grudnia 2015 r., od dnia następnego pozostaje w opóźnieniu (art. 481 k.c.). Pismem z 5 lipca 2017 r. (k. 74), doręczonym 12 lipca 2017 r. Powód zawiadomił ubezpieczyciela o szkodzie w postaci kosztów wynagrodzenia biegłej rewident, termin spełnienia świadczenia przypadał na 11 sierpnia 2017 r., żądanie odsetek za opóźnienie od 13 sierpnia 2017 r. jest prawidłowe.

13. W wyroku Sądu Najwyższego z 6.05.2021 r., (...) 22/21, przyjęto, że zasada wskazana w art. 14 ust. 1 ustawy z 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych nie może być uznana za podlegającą dowolnej modyfikacji poprzez odwołanie się każdorazowo do kryterium konieczności uwzględnienia okoliczności faktycznych sprawy. (...) W razie złożenia zawiadomienia o szkodzie to ubezpieczyciel jako profesjonalista obowiązany jest ocenić okoliczności sprawy i ustalić, czy i w jakiej wysokości świadczenie powinno być przezeń spełnione, zaś po bezskutecznym upływie wskazanego w art. 14 ust. 1 ustawy terminu musi liczyć się z koniecznością uiszczenia należnych odsetek. Po otrzymaniu zawiadomienia ubezpieczyciel jako profesjonalista korzystający z wyspecjalizowanej kadry i w razie potrzeby z pomocy rzeczoznawców (art. 355 § 2 k.c.) - obowiązany jest do ustalenia przesłanek swojej odpowiedzialności, czyli samodzielnego i aktywnego wyjaśnienia okoliczności wypadku oraz wysokości powstałej szkody. Nie może też wyczekiwać na prawomocne rozstrzygnięcie sądu. Bierne oczekiwanie na wynik toczącego się procesu naraża ubezpieczyciela na ryzyko popadnięcia w opóźnienie lub zwłokę w spełnieniu świadczenia odszkodowawczego. Rolą sądu w ewentualnym procesie może być jedynie kontrola prawidłowości ustalenia przez ubezpieczyciela wysokości odszkodowania. Pogląd ten Sąd Okręgowy przyjmuje jako uzasadnienie terminu spełnienia świadczenia przez ubezpieczyciela w dniu 30 grudnia 2015 r.

14. Pozwana przegrała sprawę niemal w całości i jest zobowiązana do zwrotu powodowi wszystkich poniesionych kosztów procesu, o czym – wobec nierozstrzygnięcia zażalenia pozwanej na postanowienie sądu o przyznaniu biegłej wynagrodzenia – referendarz sądowy (art. 98 k.p.c., art. 100 k.p.c., 108 § 1 k.p.c.).

SSO Robert Bury